

Yleisjohto/Hietanen
TYK/Korhonen

41877

SAK 11455 / 2014

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

Lausuntopyyntönnä 8.5.2014
VM065:00/2012

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta kuntalain kokonaisuudistukseksi

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry lausuu seuraavasti:

SAK kannattaa kuntalain uudistamista. Kuntien toimintaympäristö on muuttunut viime vuosina voimakkaasti. Esityksen perusteluosassa on laajasti kuvattu muutostarpeita, joista kuntademokratia ja osallistuminen, kuntien toimintojen kehittyminen konsernimaiseen suuntaan ja kuntatalous ovat keskeisimmät. Lain ensimmäiseen pykälään on hyvin koottu idea kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista sekä kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen ja palvelujen järjestäminen asukkaille taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Kuntavaalien lisäksi esitykseen sisältyy muitakin kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia lisääviä kohtia. Kuntademokratian lisäämiseksi ehdotetaan valtuuston päätettäväksi asiakohtaisesti neuvoa antavan kansanäänestyksen järjestämistä (24 §). Tämä on kannatettava esitys. SAK kannattaa myös sähköisen äänestyksen selvittämistä kuntalaisten suorien vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi (99 - 101 §). SAK tukee myös nuorisovaltuuston, vanhuusneuvoston ja vammaisneuvoston valitsemista (26- 28 §). Monessa kunnassa tällaisia edustuselimiä on jo perustettukin.

Kansalaisten osallistumisen lisäämistä on ajateltu myös 37 §:ssä, jonka mukaan valtuusto voi asettaa alueellisia lautakuntia tai johtokuntia edistämään kunnan osa-alueiden asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksia. Myös tämä ehdotus on kannatettava.

Sen sijaan SAK:n mielestä 23 §:n aloiteoikeutta ei tulisi laajentaa juridisille henkilöille (kaikki palveluiden käyttäjät, yhteisöt ja säätiöt), vaan se tulisi jatkossakin rajata vain fyysisille henkilöille. Aloiteoikeus on olennainen osa kuntademokratiaa. Se on SAK:n näkemyksen mukaan kuntalaisten käyttöön tarkoitettu työkalu ja siksi sen laajentaminen koskemaan myös kunnissa toimivia yhteisöjä ja säätiöitä ei ole tarkoituksenmukaista.

16 §:ssä valtuutettujen lukumäärä jää valtuuston päätettäväksi. Se on kannatettava ehdotus.

19 § koskee valtuustoryhmää ja sen toimintaa. 82 §:ssä käsitellään luottamushenkilöiden oikeutta saada vapaata työstään. On hyvä, että pykälään on kirjattu oikeus saada vapautusta työstä myös valtuustoryhmän kokouksiin osallistumista varten. Ehdotuksen mukaan kokousta varten tarvittavasta vapaasta pitää ilmoittaa työnantajalle viimeistään 14 päivää ennen kokousta. Pääsääntöisesti tämä riittää, mutta asetukseen olisi syytä

ottaa suositus myös yllättäviä, nopeammin koolle kutsuttavia kokouksia varten.

34 §:ään on kirjattu mahdollisuus, että valtuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien puheenjohtajat toimivat päätoimisena tai osa-aikaisena luottamushenkilönä. Tämä mahdollistaa riittävän ajan varaamisen asioihin perehtymiseen ja on siksi kannatettava esitys. On tärkeää, että luottamustehtävissä toimivat edustavat monipuolista taustaa ja että suuri osa heistä on myös eri aloilta työelämästä.

Toimivan edustuksellisen demokratian varmistamiseksi kuntalain tulee taata myös varaedustajille tarvittavan työajan korvaus kunnallisen luottamustoimen hoitamisen ajalta. Keskeinen osa päätösvalmistelua tehdään erilaisissa valmistelemissa kokouksissa, kuten strategiaseminaareissa ja talousarviokokouksissa. Kunnallisissa luottamustehtävissä toimiville tulee taata riittävä mahdollisuus osallistua myös näihin tilaisuuksiin.

SAK esittää harkittavaksi, olisiko mahdollista yhdistää 33- 34 § ja 80- 82 §. Niissä kaikissa puhutaan luottamushenkilön asemasta ja oikeudesta saada vapaata tehtävän hoitamiseksi.

Kunnan toimielimien rooli ja kunnan kokonaisjohtamisen mallit selkeytyvät lakiesityksessä. Valtuusto päättää kuntastrategiasta, hallintosäännöstä, taloussuunnitelmasta, omistajaohjauksen periaatteista, konserniohjeista, sijoitustoiminnan perusteista ja liikelaitoksille asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista. SAK kannattaa velvoittavaa kirjausta kuntastrategiasta (39 §). On tarpeen vahvistaa valtuuston strategista roolia suhteessa kunnanhallitukseen ja muuhun kunnan johtoon.

Valtuuston hyväksymä hallintosääntö määrittää keskeisesti vallan delegointia kunnanhallitukselle, kunnanjohtajalle tai pormestarille ja viranomaisille. Tätä kohtaa lainsäädännössä tulisi SAK:n mielestä katsoa tarkkaan kuntademokratian näkökulmasta; esimerkiksi kuinka laaja viranomaisedustus on suhteessa muihin edustajiin konsernijohdossa ja että kunnanhallituksen jaostoihin valittujen henkilöiden tulisi olla valtuutettuja tai varavaltuutettuja. Tätä kysymystä on sivuttu monessa pykälässä (14§, 31 §, 48 §, 49 §).

On hyvä, että 31§:ään on kirjattu, että kunnanhallitukseen ja lautakuntaan voidaan valita vain valtuutettuja ja varavaltuutettuja. Tämä voisi olla velvoittavampi, ei vain niin, että valtuusto voi päättää. Jos hallituksen ja sen jaostojen jäsenet voivat olla muita kuin valtuutettuja, se merkitsee kuntademokratian kaventumista.

Sen sijaan eri puolilla Suomea yleistyneet tilaaja-tuottaja –mallit ansaitsivat tulla lakiin paremmin kirjatuiksi kuin pelkästään viittauksena hallintosääntöön.

SAK pitää tarpeellisena 85 §:ää luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuudesta.

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelystä on säädetty 119 §:ssä. Euromääräiset rajat eivät ota huomioon kustannustason nousua ja aiheuttavat siten nopeasti lainsäädännön vanhenemisen. Siksi ne tulee poistaa lakitekstistä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry